

מדת בדת

לע"צ מרן רבי אהרן יהודה ליב בן
רבי נח צבי שטיינמן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גלין 100 פרשת וישב תשפ"ב

תענית טז-כב

שינוי הדף היומי בדרך קצרו

ה' אלוקי ישראל זוכר הנשכחות, ועונים ברוך שם כבוד מלכותו, ואז אומר החזן הריעו הכהנים בני אהרן וכו' וכן בכל ברכה, באחת אומר תקעו ואחריה אומר הריעו, עד גמר הברכות, וכך הנהיג ר' חלפתא בציפורי, ור' חנניה בן תרדיון בסכני, וכשהגיע לחכמים אמרו שנהגו כן רק בשערי מזרח ובהר הבית, ויש ששנה שאמרו לפניהם כ"ד ברכות, ו"ח של כל יום, ועוד שש שאומרים בין גואל לרופא, ומאריך בגאולה ועונים אחריו אמן, וכן בכל הברכות, וכך נהגו בגבולים, ובמקדש סיים ברוך ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל מן העולם ועד העולם ברוך שם כבוד מלכותו, והחזן אומר תקעו כהנים תקעו, ואח"כ אומר מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ובשניה אמר ברוך ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות, וענו ברוך שם כבוד מלכותו, והחזן אומר הריעו בני אהרן הריעו, ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם, ואז הריעו תקעו והריעו, וכך בכל ברכה, באחת אומר תקעו, ואחריה אומר הריעו עד סוף הברכות, וכך הנהיג ר' חלפתא בציפורי ור' חנניא בן תרדיון בסכני, וכששמעו מזה חכמים, אמרו שנהגו כך רק בשערי מזרח ובהר הבית.

לר' יהודה אינו אומר זכרונות ושופרות, ור' אדא מיפו אומר שטעמו של ר' יהודה

דף יז שרק בר"ה ויובלות ובשעת מלחמה אומרים זכרונות ושופרות. **שנינו במשנה** שבכרכה של מי שענה לשמואל מסיימים צעקה, ובאליהו מסיימים שומע תפילה, ויש מחלפים צעקה לאליהו ותפילה לשמואל, ואמנם אצל שמואל נאמר תפילה וצעקה, אך אצל אליהו כתוב רק תפילה, ויש לומר שאליהו אמר ענני ה' ענני וזה צעקה.

בסדר הברכות, השישית מי שענה ליונה, והז' לדוד ושלמה, ולכאורה דוד ושלמה היו קודם יונה, ויש לומר שרצו לחתום במרחם על הארץ, ובשם סומכוס אמרו שאומרים ברוך משפיל הרמים.

אנשי משמר מותרים ביין בלילה ואסורים ביום, שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב והם יסייעו להם, ואנשי בית אב אסורים גם בלילה מפני שהם עסוקים בעבודה, ומזה למדו שכהן המכיר משמרתו ובית אב שלו ויודע שבת אבותיו קבועים אסור לשנות יין כל אותו היום, ואם מכיר את משמרתו אך לא מכיר את בית האב אך יודע שיש קביעות לבית אב שלו, אסור כל השבוע, ואם אינו מכיר משמרת ובית אב אך יודע שאבותיו היו קבועים אסור לשנות כל השנה, ורבי אמר שלדעתו כל כהן לא ישתה יין לעולם שמא ישתנה המשמרות, אלא שהקלוקל שלא חזר ביהמ"ק מתקן אותו, ואביי אומר שמה שהכהנים שותים היום יין זה כדעת רבי.

אנשי משמר אסורים להסתפר כל השבוע, אמר ר' יוחנן כדי שידאגו להסתפר קודם ואז לא יגיעו מנוולים לעבודה, מלך מסתפר כל יום, וכה"ג מערב שבת לער"ש, כהן הדייט אחת לל' יום, מלך כל יום שכתוב **מלך ביופיו תחזינה עיניך**, וכה"ג אחת לשבוע שאז המשמרות מתחדשות וטוב שיראוהו ביופיו, והדייט, אחת לל' יום, שכתוב **וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו**, וכתוב **בנזיר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו**, וכמו שנוזר זה ל' יום, כך הדייט, ורב מתנה לומד שנוזר הוא ל' שיהיה גימטריא ל', ורב פפא מקשה שאולי כוונת הפסוק שלא יגדלו כלל, אמר אביי שאם היה כתוב לא ישלחו פרע זה נכון, אך כתוב **פרע לא ישלחו**, דהיינו שהפרע הקיים לא ישלחו, ובזמן הזה לא נהגו כך כמו שתיית יין שאסור רק בזמן ביאה, אך קשה שלעיל אמר אביי שהכהנים שותים היום יין כרבי, **עמוד ב** ומשמע שלרבנן אסורים שמא יבנה המקדש ויצטרכו כהן הראוי לעבודה, ויש לומר שיכול להסתפר ולהכנס לעבודה, אך לפ"ז גם אם שתה יין יכול לנום קצת כדברי רמי בר אבא שדרך ושינה כל שהוא מפיג את היין, ויש לומר שר"ג אמר בשם רבה בר אבוב שרק ברכיעית נאמר שדרך או שינה משהו מפיג, אך יותר מרכיעית הדרך מטרידה אותו והשינה משכרת יותר, ורב אשי אומר שרק בשותוי יין שהם מחללים את העבודה גזרו בהם, אך לא גזרו בזמן הזה בתספורת שאינה מחללת עבודה, אך קשה ממה ששנינו ששותוי יין ופרועי ראש שעבדו הם במיתה, ואמנם ביין כתוב מיתה

דף טז ר' יצחק אומר שמניחים את האפר במקום התפילין, שכתוב **לשום לאבילי ציין לתת להם פאר תחת אפר**.

ר' חייא בר אבא אומר שהסיבה שיוצאים לרחוב היא לומר שזעקנו בצנעה ולא נעננו, נבזה עצמנו בפרהסיא, ור"ל אומר שאנו גולים והגלות מכפרת עלינו, והנ"מ בין הטעמים, שלר"ל מספיק גלות לבית כנסת אחר, ולר' חייא צריך דוקא לרחוב.

ריב"ל אומר שהסיבה שמוציאים את התיבה לרחוב היא לומר שהיה לנו כלי צנוע והתבזה בעוונותינו, ור' חייא בר אבא אומר שמתכסים בשקים לומר שאנו נחשבים ככהמה, ולר' יהודה בן פזי הסיבה שנותנים גם על התיבה אפר משום **עמו אנוכי בצרה**, ולר"ל משום **בכל צרותם לו צר**, ור' זירא אמר שבתחילה כשראה שהחכמים נתנו אפר מקלה על התיבה היה מזדעזע כל גופו,

נחלקו ר' לוי בר חמא ור' חנינא מדוע נותנים אפר על ראש כולם, או שאנו חשובים כאפר, או כדי שהקב"ה יזכור לנו את אפרו של יצחק, והנ"מ בין הטעמים עפר סתם, שהוא סימן שפלות אך אינו מזכיר אפרו של יצחק, עוד נחלקו האם מה שיוצאים לבית הקברות הוא לרמוז שאנו חשובים כמתים, או כדי שיבקשו עלינו המתים רחמים, והנ"מ ביניהם קברי עכו"ם שיש רמז כמתים אך אינם מתפללים עלינו, עוד נחלקו בפירושו הר המוריה, האם שמשם יוצאת הוראה לישראל, או שממנו יוצא מורא לעכו"ם.

שנו בברייתא שאם יש זקן הוא אומר דברי כיבושין, ואם אינו אומר, החכם יאמר, ואם לא, יאמר אדם של צורה, ומשמע שזקן הוא אפילו שאינו חכם, ואביי מבאר שהכוונה שכשיש זקן שהוא חכם הוא אומר, ואם אין זקן יאמר החכם, ואם אין חכם יאמר אדם של צורה: אחינו, לא השק והתענית גורמים אלא התשובה והמעשים טובים, שלא כתוב באנשי ניונה שה' ראה את שקם ותעניתם, אלא **וירא אלוקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה**, וכתוב **ויתכסו שקים האדם והבהמה** והיינו שקשרו את הבהמות לבד ואת ולדם לבד, ואמרו אם אין אתה מרחם עלינו אנו לא מרחמים על אלו, וכתוב **ויקראו אל אלוקים בחזקה**, והיינו שאמרו, רבונו של עולם עלוב ושאינו עלוב, צדיק ורשע מי נדחה מפני מי, ומה שכתוב, **שבו מדרכם הרעה ומן החמס אשר בכפיהם**, מבאר שמואל שאפילו מי שגזל קורה ובנאה בבית, קעקע אותו מהבית והחזירו לבעליו.

רב אדא בר אהבה אומר שאם אדם עשה עבירה והתוודה ולא חזר ממנה, הוא דומה לטובל ושרץ בידו, שאפילו יטבול בכל המימות בעולם לא יטהר בטבילה, אך אם יזרוק את השרץ יטהר מיד כשיטבול במ' סאה, שכתוב **ומודה ועוזב ירחם**, וכן כתוב **נשא לבבנו אל כפים אל קל בשמים**. **כתוב בברייתא** אף שיש שם זקן וחכם מורידים לתיבה להתפלל אדם הרגיל, ור' יהודה מבאר מטופל בילדים ואין לו פרנסה והוא יגע בשדה, וביתו ריקן, ופרקו נאה, והוא שפל ברוך, ומרוצה לעם, ויש לו נעימה, וקולו ערב, ובקי לקרוא בתורה נביאים וכתובים, ולשנות במדרש ואגדות, ובקי בכל הברכות ונתנו חכמים עיניהם בר' יצחק בר אמי **עמוד ב** ויש להקשות שמטופל ואין לו זה כמו ביתו ריקן, ורב חסדא מבאר ביתו ריקן מהעבירה, אביי מבאר פרקו נאה שלא יצא עליו שם רע מילדותו.

נאמר בפסוק היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה, מבאר רב זוטרא בר טוביה בשם רב או ר' חמא בשם ר' אלעזר שזה נאמר על ש"ץ שאינו הגון.

המשנה אומרת שמוסיף ו' ברכות, ולכאורה היא מונה ז' שכתוב ועל השביעית אומר ברוך מרחם על הארץ, ואמר ר"נ בר יצחק שהכוונה שביעית לברכה הארוכה, דהיינו גואל ישראל שמאריך בה וחותר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה בא"י גואל ישראל, והם עונים אחריו אמן, והחזן אומר להם תקעו בני אהרן, ואמר מי שענה את אבותינו על ים סוף וכו' ברוך זוכר הנשכחות, ועונים אחריו אמן, והחזן אומר הריעו בני אהרן, וכן בכל ברכה, באחת אומר תקעו ובאחרת אומר הריעו, וכל זה בגבולים, ובמקדש לא ענו אמן, שכתוב **קומו ברכו את ה' אלוקיכם מן העולם ועד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהילה**, על כל ברכה אומר תהלה, ובמקדש אומרים ברוך ה' אלקים אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, ועונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והחזן אומר תקעו בני אהרן, ואח"כ אומר מי שענה את אברהם וכו' ברוך

להדיא, ופרועי ראש לומדים ממה שהוקשו בפסוק וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו ויין ושכר לא ישתו כל כהן כבואם אל החצר הפנימית, וכמו ששתויי יין במיתה כן פרועי ראש, אך יש לומר שהוקשו רק לעניין מיתה ולא לעניין חילול עבודה.

הקשה רבינא וכי קודם יחזקאל לא נאסר פרועי ראש, אמר רב אשי שרב חסדא אמר בפסוק **כל בן נכר עורל לב ועורל בשר לא יבא לשרתני**, והרי קודם יחזקאל נאסר עורל, אלא שיחזקאל ידע זאת מקבלה והוא הסמיך לזה פסוק, וכן לענין פרועי ראש.

שנו בברייתא: אלו הימים שלא להתענות ומקצתם לא להספיד, מ"ח ניסן עד ח' בו שהעמידו התמיד לא יספידו, ומח' עד סוף המועד שהעמידו את חג השבועות לא יספידו, ולכאורה ממילא אין להתענות בר"ח שהוא יו"ט, ורב אומר שהברייתא באה לחדש לאסור גם יום שלפניו, ולכאורה יום שלפניו אסור מדין ר"ח, ויש לומר שר"ח הוא דאורייתא ואין צריך חיזוק, כמו שכתוב הימים האלה הכתובים במגילת תענית לפניהם ולאחריהם אסורים שבתות ויו"ט הן אסורים ולפניהם ואחריהם מותרים, וההבדל הוא שבת ויו"ט הם מן התורה ואין דברי תורה צריכים חיזוק ושאר הימים הם מדברי סופרים וצריכים חיזוק, ומה שהברייתא מונה עד סוף המועד ולכאורה ממילא אסור מדין המועד, מבאר רב פפא כדברי רב לעיל שבא לאסור יום שלפניו,

דף יח א"כ גם כאן בא לאסור יום שלאחר המועד, ולפ"ז הברייתא כר' יוסי שאסר גם לאחריו, אך קשה מדוע קודם העמידו את הברייתא שבא לאסור יום שלפני ר"ח ניסן, ולכאורה הוא אסור מדין יום שאחר כ"ח אדר, שבאה בו בשורה שגזרו שלא יעסקו בתורה ולא ימולו בניהם ויחללו שבתות, ויהודה בן שמוע וחביריו בקשו עצה ממטרוניתא שגדולי רומי היו מצויים אצלה, והיא יעצה שיפגינו בלילה וכך עשו, ואמרו אי שמים האם אנו לא אחים בני אב ואם אחת, מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרים עלינו גזירות רעות, ובטלה הגזירה ועשאוהו יו"ט, ואביי אומר שזה נ"מ כשעיברו השנה שאז כ"ט אדר שני אינו אחר יו"ט, ורב אשי מבאר שלאחר יו"ט אסור בתענית ומותר רק בהספד, וכ"ט אדר שהוא בין שני יו"ט הוא כיו"ט ואסור גם בהספד.

בברייתא נאמר מח' עד סוף המועד העמידו את חג שבועות, ולכאורה ח' עצמו הוא סוף הימים שהעמידו את התמיד, ויש לומר שתיקנו שגם אם יתבטל ז' בכ"ז ח' יהיה אסור בגלל שהעמידו בו את חג השבועות, ולפ"ז ניתן לומר שבכ"ט אדר תיקנו שאם יתבטל כ"ח אדר בכ"ז לא יספידו מדין ר"ח ניסן, רב חייא בר אסי אומר בשם רב שהלכה כר' יוסי, ולשמאל הלכה כר"מ, אך לכאורה נאמר בברייתא שרשב"ג אמר שכתוב בהון ב' פעמים לומר שרק הם אסורים, ולפניהם ואחריהם מותרים, ושמאל אמר שהלכה כרשב"ג, ויש לומר שבתחילה סבר שמאל שר"מ מקל מכולם ואח"כ כששמע שרשב"ג מקל יותר פסק כמותו, באלי אמר בשם ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שהלכה כר' יוסי, ור' חייא אמר לו שר' יוחנן פסק כר' יוסי רק לגבי שאסור להתענות, אך לכאורה ר' יוחנן עצמו פוסק בכל מקום כסתם משנה ושנינו במגילה שאף שאמרו מקדימים ולא מאחרים **עמוד ב** מותרים בהספד ותענית וזה לא מדובר על בני ט"ו שקראו ב"ד שהרי שנינו במגילת תענית שאין להתענות ב"ד וט"ו שהם ימי הפורים, ורבא אמר שבא לאסור לבני ט"ו ב"ד וכן לבני ב"ד בט"ו, ואין לומר שקראו ב"ד ומותר בהספד שהרי הוא יום ניקנור, ואם קראו ב"ג ולפניו הוא י"ב גם אסור בהספד שהוא יום טוריינוס, אלא שקראו ב"א והוא מותר בהספד למרות שהוא קודם יום טוריינוס, ויש לומר שמדובר בבני ב"ד שקראו ב"ב ולמרות שהוא יום טוריינוס אך בטלוהו כיון שנהרגו בו שמעיה ואחיה אחיו, וכמו שר"נ גזר תענית ב"ב, ואמרו לו שהוא יום טוריינוס, ואמר להם שבטלוהו כיון שנהרגו בו שמעיה ואחיה, ויש להקשות שהוא יום שלפני יום ניקנור, ויש לומר שיש נ"מ אם בטלו את יום טוריינוס ודאי לא יגזרו בגלל יום ניקנור.

ניקנור היה שר יונוי וכל יום הניף ידו על יהודה וירושלים ואמר מתי יפלו לידו וארמסם, וכשגברו עליו בני חשמונאי קצצו את בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלים, ואמרו פה שדיבר בגאווה וידים שהונפו על ירושלים תיעשה בהם נקמה.

טוריינוס רצה להרוג את לוליינוס ופפוס בלודקיא, ואמר להם אם אתם מעמם של חנניה מישאל ועזריה אלוקים יצילכם מידי כמו שהציל אותם מנבוכדנצר, אמרו לו שהם היו צדיקים גמורים וראויים לנס, וכן נבוכדנצר היה מלך הגון וראוי שיעשה נס על ידו, ואתה הדייט ולא ראוי לכך ואנו התחייבנו כליה למקום, ואם אתה לא תהרגינו יש למקום הרבה הורגים, דובים ואריות, ואם מסרנו אלוקים בידך הוא גם יפרע דמינו ממך, ובכ"ז הרגם, ולא זזו משם ובאו שני שרים מרומי ופצעו את מוחו בגזירין.

התחלה שאחריה לא מפסיקים תעניות בר"ח, לרב אחא ג' תעניות ולרב אסי אחת, ורב יהודה אמר בשם רב שזה לדעת ר"מ בשם רשב"ג, ולחכמים מתענה ומשלים, וכן דרש מר זוטרא בשם רב הונא שלהלכה מתענה ומשלים.

פרק סדר תעניות אלו

משנה סדר התעניות הוא על רביעה ראשונה של גשמים, אך אם הצמחים שינו מתריעים מיד, וכן אם יש הפסק מ' יום בין גשם לגשם מתריעים מיד שהיא מכת בצורת, ואם ירדו מספיק לצמחים אך לא לאילנות, או לאילנות ולא לצמחים, או שירדו לאילנות וצמחים אך לא מספיק עבור בורות שיחין ומערות מתריעים מיד, וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים כמו שכתוב **והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר ואחת לא תמטר**,

דף יט אותה עיר מתענה ומתריעה אך סביבותיה מתענות ולא מתריעות, ולר"ע מתריעות ולא מתענות, וכן עיר שיש בה דבר או מפולת היא מתריעה ומתענה, וסביבותיה מתענות ולא מתריעות, ולר"ע, סביבותיה מתריעות ולא מתענות, מכת דבר נקרא, כשיצאו ג' מתים מעיר בת ה' מאות נפש בג' ימים זה אחר זה, ופחות מכך אינו דבר, על שדפון ירקון, ארבה חסיל, חיה רעה, וחרב, מתריעים בכל מקום, שזה מכה מהלכת, והיה מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם וגזרו תענית בגלל שנראה באשקלון שדפון בשיעור מלא פי תנור, וכן גזרו תענית כשאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן, ולר' יוסי אף שלא אכלו אלא שנראו שם בעיר, עיר שהקיפוה נכרים או נהר וספינה הנטרפת בים מתריעים אפילו בשבת, ולר' יוסי מתריעים רק לעזרה ולא לצעקה, ולשמעון התימני מתריעים בשבת גם על דבר ולא הודו לו חכמים, מתריעים על כל צרה לא תבא על הציבור חוץ מרוב גשמים, ומעשה שבקשו מחוני המעגל להתפלל על גשמים, ואמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים שלא ימוקו, והתפלל ולא ירדו גשמים, ועג עוגה ועמד בתוכה ואמר רבונו של עולם, בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, ונשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרםם על בניך, והתחיל לנטף גשם, אמר לא שאלתי כך אלא גשמים שיגיעו לבורות שיחין ומערות, והתחיל לרדת בזעף, אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה, וירדו כתקנן עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים ואמרו לו כמו שהתפללת שירדו, תתפלל שיפסיקו, אמר להם תראו אם נמחית אבן הטוען, ושלח לו שמעון בן שטח אם לא היית חוני, היינו גוזרים עליך נידוי, אך מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה רצונך כבן המתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו, ועליך נאמר **ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך**, אם התענו וירדו גשמים קודם הנץ לא ישלימו, ואם ירדו אחר הנץ ישלימו ולר"א, אם ירדו קודם חצות לא ישלימו אחר חצות ישלימו, ופעם גזרו תענית בלוד וירד גשם קודם חצות, ואמר להם ר' טרפון צאו אכלו ושתו ועשו יו"ט וכך עשו וקראו הלל הגדול בין הערביים. **גמרא** המשנה אמרה שסדר תעניות הם ברביעה ראשונה, וקשה ששנינו שרביעה ראשונה ושניה לשאול, ושלישית להתענות, ורב יהודה מבאר שסדר תעניות הם כשעבר רביעה ראשונה שניה ושלישית ולא ירדו גשמים, אך אם ירדו גשמים ברביעה ראשונה וזרעו ולא צמח או שצמחו והשתנו, מתריעים מיד, ור"נ אומר שדוקא כשנשתנו אך אם יבשו לא, ולכאורה זה פשוט, שכתוב נשתנו, יש לומר שהחידוש הוא כשהם חזרו ועלו בקנה, והיינו אומרים שאם כך יועיל להם תפילה לכד, קמ"ל שלא יועיל.

שנינו שכשהפסיק הגשם הוא מכת בצורת, ורב יהודה מבאר בשם רב שזה מכה המביאה לידי בצורת, ר"נ אומר שאם אין גשם אך ניתן להביא בנהר ממקום אחר זה רק בצורת **עמוד ב** ואם מביאים רק ממדינה אחרת זה נקרא מכת רעב, ר' חנינא אומר שאם התבואה יקרה ומחירה סאה בסלע אך היא מצויה זה רק בצורת, ואם ד' סאין בסלע אך אינה מצויה זה רעב, ור' יוחנן אומר שזה דוקא כשהמענות בזול שהן מצויות והפירות ביקר, אך אם המעות ביקר והפירות בזול מתריעים מיד, שר' יוחנן אמר שהוא זוכר שהיה המחיר של התבואה ד' בסלע, ובכ"ז היו הרבה נפוחי כפן בטבריה שלא היה מצוי להם אפילו איסר.

אם ירד גשם לצמחים ולא לאילנות והכוונה שירד בנחת ולא בחזק, ואם ירד לאילן ולא לצמחים היינו שירד בחזק ולא בנחת, וכשירד לאילנות ולצמחים ולא לבורות שירד בנחת ובחזק אך לא כמות גדולה, וירדו לבורות ולא לאילנות היינו שבא בכח גדול שאינו טוב גם לאילנות, **על האילנות** מתריעים רק בפרוס הפסח, ואילו לבורות אפילו בפרוס החג, ואם אין מים לשותות מתריעין מיד והיינו בה"ב ומתריעים רק במחזו שצריך, על מגיפת אסכרה מתריעים כשיש בה מיתה, ובלי מיתה לא מתריעים, ובגובאי מתריעים אפילו כל שהוא, ולר"ש בן אלעזר מתריעים גם על חגב.

על האילנות מתריעים רק בשאר שני השבוע, ועל כורות שיחין ומערות מתריעים אף בשביעית, ולרשב"ג מתריעים על אילן בשביעית שיש בהם צורך לעניים, ובברייתא נוספת שנינו שמתריעים גם על ספיחין בשביעית כיון שיש בהם פרנסה לעניים.

ר"א בן פרטא אומר שאחר חורבן ביהמ"ק הגשמים יורדים כצימוקים, שנה אחת גשמים מרובים ואח"כ מועטים, יש שנה שיורד בזמנו ויש שנה שלא יורד בזמנו, וכשיורד בזמנו זה כמו עבד שנתן לו רבו פרנסתו ביום ראשון, וא"כ נאפית עיסתו כחקנה ונאכלת כתיקנה, וכשלא יורדים הגשמים בזמן זה כאילו העבד קיבל בער"ש והעיסה נאפית שלא כתיקנה ונאכלת שלא כתיקנה, וכשיש גשמים רבים זה כעבד שמקבל פרנסתו בבת אחת והריחיים טוחנות מכור כמו שהם טוחנות מקב והעיסה אוכלת מהכור כמו מקב, וכשהגשמים מועטים זה כעבד שנתן לו רבו פרנסתו מעט מעט ומה שהריחיים טוחנות מכור הן טוחנות מקב, והעיסה כמו שנאכלת מהכור אוכלת מקב, ועוד שכשהגשמים מרובים זה כאדם המגבל טיט ויש מים רבים אינם כלים, והטיט מתגבל יפה, ואם המים מועטים, כלים המים והטיט לא מתגבל היטב.

פעם עלו ישראל לרגל ולא היה להם מים, הלך נקדימון בן גוריון וביקש מאדון אחד להלוותו י"ב מעיינות ויחזירם לו, ואם לא, יתן לו י"ב ככרות כסף וקבע לו זמן, וכשהגיע הזמן ולא ירד גשם שלח לו בבוקר הבא לי מים או ככרות אמר לו יש לי זמן שכל היום שלי, בצהריים שלח לו שוב שיביא לו מים או מעות, אמר לו יש לי זמן, ובשעת מנחה שלח לו שוב אמר לו יש לי עדיין זמן, ולגלג עליו ואמר לו שכל השנה לא ירד ועכשיו ירד,

דף כ נכנס האדון בשמחה למרחץ, ואז הלך נקדימון לביהמ"ק בעצב, והתעטף ועמד בתפילה ואמר: רבש"ע גלוי לפניך שלא עשיתי לכבודי או לכבוד בית אבא אלא לכבודך לצורך עולי רגלים, ומיד התקשרו השמים בעבים וירד גשם עד שמילא את י"ב המעינות של האדון והותירו, ועד שיצא האדון מהמרחץ יצא נקדימון מביהמ"ק, ופגש בו ואמר נקדימון שיחזיר ללו עודף אמר לו יודע אני שהקב"ה הרעיש בשבילך אך מגיע לי מעותי כי הגשמים ירדו אחר השקיעה ברשותי, וחזר נקדימון לביהמ"ק ואמר, רבנו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך, מיד התפזרו העבים וזרחה החמה, ואמר האדון אילו לא נקדרה החמה היה לי פתחון פה עליך להוציא מעותי ממך, ושמו היה בוני וקראו לו נקדימון שנקדרה חמה עבורו, והיו ג' שנקדרה להם חמה, משה יהושע ונקדימון, ביהושע נאמר **וידם השמש וירח עמד**, ובמשה, לר"א שלומדים גזירה שוה **אחל אחל** שכתוב היום הזה **אחל תת פחדך**, ואצל יהושע כתוב **אחל גדלך**, ור' שמואל בר נחמני לומד מגזירה שווה **תת תת** שכתוב אצל משה **אחל תת**, וביהושע כתוב **ביום תת ה' את האמורי**, ור' יוחנן לומד מהפסוק עצמו שכתוב **אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך**, ומתי רגזו וחלו כשנקדרה חמה למשה.

רב יהודה אמר בשם רב על הפסוק על עיר אחת אמטיר ועל אחת לא שלשניהם זה קללה, ואת הפסוק **היתה ירושלים לנדה ביניהם**, דרש רב שזה ברכה, שכמו שנדה יש לה הטר כך יש תקנה לירושלים, וכן הפסוק **היתה כאלמנה** הוא לברכה שהיא רק כאלמנה ולא ממש כאשה שבעלה הלך למדינת הים ודעתו לחזור אליה, וכן הפסוק **ואני נתתי אתכם נבזים ושפלים** הוא לברכה שלא מעמידים מישראל מוכסים וסרדיוטים, וכן הפסוק **והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים**, הוא לברכה, כמו שדרש ר' יונתן בפסוק **נאמנים פצעי אוהב ונערתות נשיקות שונא** שעדיפה הקללה שקילל אחיה השילוני מברכת בלעם, שאחיה קילל בקנה וכמו שקנה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובים, ואפילו נושבות בו כל הרוחות בעולם אינן מזיזות אותו אלא הוא הולך ובה עמם, וכשפסקו הרוחות עומד הקנה במקומו, ואילו בלעם בירך **כארוזים עלי מים**, וכמו שארז לא עומד במקום מים וגזעו אינו מחליף ואין לו הרבה שרשים, והרוחות שנושבות בו לא מזיזות אותו, אך אם באה עליו רוח דרומית עוקרתו והפכתו על פניו, ועוד שזכה הקנה שעושים ממנו קולמוס לכתוב ס"ת נביאים וכתובים.

שנו בברייתא שעדיף לאדם להיות רך כקנה ולא קשה כארוז, והיה מעשה שר"א בר"ש בא מרבו ממגדל גדור ורכב על החמור וטייל על שפת הנהר והיה שמח מאד, ודעתו גסה עליו שלמד הרבה תורה, **עמוד ב** והזדמן לו אדם מכוער מאד ואמר לו שלום עליך רבי, ולא ענה לו אלא אמר ריקה כמה מכוער איש זה האם בני עירך מכוערים כמותך, אמר לו איני יודע, אך לך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי שעשית, והבין ר"א שהוא פגע בו, וירד מהחמור והשתטח לפניו וביקש מחילה ממנו, ואמר אותו אדם איני מוחל עד שתאמר לאומן שעשאני כמה מכוער כלי שעשית, וטייל אחריו עד שהגיע לעירו ויצאו אליו בני עירו ואמרו לו

שלום עליך רבי רבי מורי מורי, אמר אותו אדם למי קראתם רבי, אמרו לו לזה שמטייל אחרך, אמר להם אם זה רבי לא ירבו כמותו בישראל, שאלוהו למה, אמר להם כך וכך עשה, אמרו לו אעפ"כ מחל לו שהוא גדול בתורה, אמר להם בשבילכם אמחל לו, אך שלא יתרגל לעשות כך, ומיד נכנס ר"א בר"ש ודרש לעולם יהיה רך כקנה ולא קשה כארוז, ולכן זכה קנה שיטלו ממנו קולמוס לעשיית סת"ם.

שנו בברייתא שמפולת נקרא כשנפל הבריא ולא הרעוע, ונפל מה שלא ראוי ליפול, ולא מה שראוי ליפול, ולכאורה זה היינו הך, בריא זה לא ראוי ליפול ורעוע זה מה שראוי לפול, ויש לבאר שנפלו מחמת גובהם או שעמדו על שפת נהר, כמו שרב ושמואל לא עברו תחת כותל אחד בנהרדעא שהיה רעוע למרות שעמדה י"ג שנים, ופעם כשהגיע אליהם רב אדא בר אהבה אמר שמואל לרב בא נקיף את הכותל הזה אמר רב עכשיו שרב אדא עמנו רבים זכויותיו ואיני מפחד, וכשחמורו של רב הונא היה בבית רעוע הוא פחד להוציאו, ומשך את רב אדא לשם בשמועתו והוציאו משם, ומיד כשיצא נפל הבית, והרגיש רב אדא והקפיד, שהוא חשש לדברי ר' ינאי שלא יעמוד במקום סכנה ויאמר שיעשו לו נס, שלא בטוח שיהיה נס ואם יהיה נס יתמעט זכותו, ורב חנא למד זאת מהפסוק **קטונתי מכל החסדים ומכל האמת**, ושאלו תלמידי של רב אדא בזכות מה האריך ימים אמר להם, מימי לא הקפדתי בביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני, ולא הרהרתי במבואות מטונפות ולא הלכתי ד' אמות בלי תורה ותפילין ולא ישנתי בביהמ"ד שינת קבע ועראי ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי בכינויו או בשם בית אבותיו.

רבא אמר לרפרם בר פפא ספר לי מדברים טובים שעשה רב הונא, אמר לו איני זוכר מצעירותו, אך אני זוכר מזקנותו שהוא יצא ביום מעונן בתיבת זהב בעגלה, וסייר בעיר, וכותל שהיה רעוע היה סותרו ואם לבעליו לא היתה אפשרות לבנותו היה בונה משלו, וכל ערב שבת שלח שליח לשוק וכל ירק שנשאר לגגנים קנאו וזרקו לנהר, ולא נתן לעניים שלא יסמכו עליו ולא יקנו לבד, והוא לא נתן לבהמות שמאכל אדם אסור להאכיל לבהמה, ואם לא היה קונה, אם היו מפסידים כשנשאר להם לא ימכרו כאן שוב, וכשהיה לו דבר של רפואה תלאו במפתן ביתו ואמר כל מי שרוצה יקח, או שהיה נטילת ידיים של שמירה משר, ותלה כלי של מים ואמר שכל מי שצריך יטול ידיו ולא יסתכן, וכשהיה מתחיל סעודתו פתח את שער ביתו ואמר, מי שצריך יבא לאכול, ורבא אמר שהוא יכול לקיים הכל,

דף כא חוץ מפתחת ביתו כיון שיש במחוזא עניים רבים והם יכלו את ממונו.

אילפא ור' יוחנן למדו תורה והיתה להם עניות רבה, ואמרו נלך לעשות עסק ונקיים את הפסוק **אפס כי לא יהיה בך אביון**, והלכו וישבו בדרך תחת כותל רעוע ואכלו יחד, ובאו ב' מלאכים ושמע ר' יוחנן שאחד אומד נפיל עליהם הכותל כיון שהניחו חיי עולם עבור חיי שעה, אמר השני יש בהם אחד ששעתו באה, שמע ר' יוחנן ושאל את אילפא אם שמע משהו אמר לו לא, אמר ר' יוחנן א"כ אני הוא ששעתי עומדת לי ואחזור ואקיים בעצמי **כי לא יחדל אביון**, ואילפא לא חזר, ואז מינו את ר' יוחנן, וכשבא אילפא אמרו לו אם היית כאן היינו ממנים אותך, הלך אילפא ותלה עצמו בתורן הספינה ואמר, אם יש למישהו שאלה בברייתא של ר' חייא או ר' הושעיא ולא אמצא לו שזה ממשנה אפול מהתורן ואטבע, וזקן אחד שאל אותו ממה ששנינו שהאומר תנו שקל לבני לשבוע והם צריכים סלע יתנו להם סלע, ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל יתנו להם רק שקל, ואם אמר אם מתו ירשו אחרים תחתיים, בכל מקרה יתנו להם רק שקל, אמר אילפא שזה לדעת ר"מ שסובר מצוה לקיים דברי המת.

אמרו על נחום איש גמזו שהיה עיור גידם קיטע וגופו מלא שחין ומוטל בבית רעוע, ורגלי מיטתו נתונים בספלי מים כדי שלא יעלו עליו נמלים, ופעם רצו תלמידי לפנות מטתו מהבית הרעוע, אמר להם פנו את הכלים לפני שתוציאוני, שכשאני בבית הוא לא יפול, וכך עשו, וכשהוציאוהו נפל הבית, אמרו לו תלמידי אם צדיק גמור אתה מדוע קרה לך כך, אמר להם פעם הלכתי לבית חמי והיה עמי משא ג' חמורים א' של מאכל א' של משתה וא' של מיני מגדים, ובא עני ועמד לי בדרך ואמר פרנסני, אמרתי לו המתן עד שאפרוק מהחמור, ולא הספקתי עד שיצאה נשמתו, ונפלתי על פניו ואמרתי, עיני שלא חסו על עיניך יסמאו, ידי שלא חסו על ידיך יקטעו, וכן רגלי יקטעו, ולא התקררה דעתי עד שאמרתי שכל גופי ימלא שחין, אמרו לו אוי לנו שראינו אותך בכך, אמר אוי לי אם לא ראיתם אותי בכך, וקראו לו איש גס זו שבכל מה שקרה לו אמר גס זו לטובה, וכשרצו לשלוח דורון לקיסר אמרו נשלח את נחום שהוא מלומד בניסים, ושלחו עמו ארגז מלא באבנים טובות ומרגליות, וכשלן בפונדק גנבו לו את מה שהיה בארגז ומלאוהו עפר, וכשבא לקיסר ראה שהוא מלא עפר ורצה להרוג את כולם, אמר גס זו לטובה, ובא אליהו ונראה

כאחד מהם ואמר, שמא הוא מהעפר של אברהם שכשזרק עפר נהפך לסייף והקש נהפך לחיצים, כמו שכתוב **יתן כעפר חרבו קש נידף קשתו**, והיתה מדינה אחת שלא יכל הקיסר לכבשה, ובדקו מהעפר וכבשו אותה, והכניסו את נחום לאוצר הקיסר ומלאו את תיבתו באבנים טובות ומרגליות ושלחוהו בכבוד גדול, וכשהגיע לאותו פונדק אמרו לו מה הבאת שעשו לך כבוד כזה, אמר להם מה שהבאתי מכאן הבאתי להם, והם סתרו את ביתם ולקחו מהעפר לקיסר ואמרו לו שהעפר הזה הוא מה שהביא לך נחום ובדקו ולא עשה כלום, והרגום.

שנו בברייתא שעיר שיש בה אלף וה' מאות איש כגון כפר עכו, ויצאו ממנה ט' מתים בג' ימים רצופים, זה נקרא דבר, ואם יצאו ביום אחד או בד' ימים זה לא דבר, ועיר בת ה' מאות איש כמו כפר עמיקן שיצאו ממנה ג' מתים בג' ימים רצופים, זה דבר **עמוד ב** ואם יצאו ביום א' או בד' ימים זה לא דבר, דרוקרת היתה עיר של ה' מאות איש ויצאו ג' מתים ביום אחד וגזר ר"נ בר רב חסדא תענית, אמר ר"נ בר יצחק שזה כדעת ר"מ שאומר לענין שור מועד שאם ריחק נגיחותיו נעשה מועד, ק"ו שקירב נגיחותיו נעשה מועד, אמר ר"נ בר רב חסדא לר"נ בר יצחק שיבא אליו, אמר לו ר"נ בר יצחק שר' יוסי אמר שאין מקום האדם מכבד אותו אלא האדם מכבד את מקומו, שכששרתה השכינה על הר סיני אמרה התורה **גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא**, וכשהסתלקה השכינה נאמר **במשך היובל המה יעלו בהר**, וכן כשהיה נטוי אהל מועד במדבר נשלחו הטמאים ממנו וכשפרקוהו הותרו הזבים ומצורעים להכנס לשם, אמר ר"נ בר רב חסדא שא"כ הוא יבא לר"נ בר יצחק, אמר לו שאינך צריך שעדיף שיבא מנה בן פרס למנה בן מנה, ולא מנה בן מנה למנה בן פרס.

כשהיה דבר בסורא בשכנותו של רב לא היה דבר, וחשבו שזה בזכותו של רב, הראו להם בחלום שאצל רב זה דבר קטן, אלא זה בזכות אדם שמשאל מעדר וקרדום לקבורה, וכשהיתה דליקה בדרוקרת היא לא פגעה בשכנותו של רב הונא וחשבו שזה בזכותו והראו להם בחלום שזה דבר קטן אצל רב הונא, אלא זה בזכות אשה אחת שמחממת את התנור ומשאלתו לאחרים.

כשאמרו לרב יהודה שבא ארבה הוא גזר תענית אמרו לו שאינם מפסידים, אמר להם וכי הם באו עם צידה.

וכשאמרו לו שיש מגיפה בחזירים גזר תענית, ולכאורה הוא סובר שמכה שהשתלחה במין אחד יש לחשוש בשאר מינים, ויש לדחות שהוא גזר רק בחזירים שבני מעיהם דומה לשל אנשים.

כשאמרו לשמואל שיש מגיפה אצל בי חזואי הוא גזר תענית, אמרו לו שהיא רחוקה, אמר להם שאין מחיצה שמפסיקה שלא יבא לכאן, וכשאמרו לר"נ שיש מגיפה בא"י הוא גזר תענית ואמר שאם גבירה לוקה ק"ו שפחה, ומשמע שבשפחה ושפחה הוא לא היה חושש, ומה ששמואל חשש בגלל בי חזואי כיון שיש שיירות מצויות והדבר יכול לבא עמם.

לאבא אומנא שלחו שלום כל יום משיבה של מעלה, ולאביי שלחו כל ער"ש, ולרבא כל ערב יוה"כ, וחלשה דעתו של אביי בגלל אבא אומנא, ואמרו לו שאינו יכול לעשות כמעשיו, שכשהיה מקיז דם היה מעמיד גברים לחוד ונשים לחוד והיה לו לבוש שתקוע בו הקרן והיה חתוך בורוע וכשהגיע אשה להקיז הלביש לה כדי שלא יסתכל בה, והיה לו מקום צנוע שהניחו בו מעות, שמי שהיה לו הניח בה, ומי שלא הניח מעות לא התבייש, והוא לא לקח שכר מת"ח, ואחר הקזה הוא הביא לו מעות שיחיה בהם את עצמו, ואביי שלח זוג תלמידים לבדקו, והוא הושיבם והאכילם והשקם והניח תחתם כרים בלילה,

דף כב ובבוקר הם לקחו את הכרים למכרם, ומצאם ואמרו לו שישום מחירם, אמר להם כך וכך, אמרו לו ואולי שוים יותר, אמר להם כך קנתי אותם, אמרו לו אכן הם שלך, ואמרו לו כמה חשדת אותנו אמר להם שאולי פדיון שבויים הזדמן לכם והתביישתם לבקש, אמרו לו קח אותם, אמר להם שברגע שלקחתם אותם הסחתי דעתם ממני עבור צדקה, וחלשה דעתו של רבא בגלל שלאביי שלחו כל שבוע, ואמרו לו מהשמים די לך שאתה מגן על כל עירך.

ר' ברוקא היה מצוי בשוק של בי לפט, ואלהיו היה מצוי אצלו, ושאל אותו האם יש כאן בן העוה"ב אמר לו לא, ובינתיים הגיע אחד שלבש נעלים שחורות כגויים ללא יציצית בבגדו, אמר לו אליהו שהוא בן העוה"ב, קרא לו ושאל אותו מה מעשיך, אמר לו בא מחר, ולמחרת אמר לו שהוא שומר בית הסוהר, והוא אוסר גברים לחוד ונשים לחוד ומניח מטתו ביניהם כדי שלא יבואו לעבירה, וכשהוא רואה בת ישראל שנתנו בה כרים עיניהם הוא מציל אותה, וכשנקלעה נערה מאורסה שנתנו בה עיניהם לקח שמרי יין והניח בשפוליה, והם אמרו שהיא בדרך נשים, ואמר לו שיש לו נעלים שחורות וללא יציצית כדי שיחשבו שהוא מהם, וכשהם גוזרים גזירה הוא מודיע לחכמים שיתפללו ויבטלו את הגזירה,

ומה שאמרתי לך בא מחר שבדיוק הם גזרו גזירה ואמרתי אמר ואלך להודיע לחכמים, ובתוך כך באו שני אנשים ואמר אליהו שגם הם בני עוה"ב, שאל אותם מה מעשיכם, אמרו לו אנשים שמחים אנו, ואם אנו רואים אנשים עצובים, אנו משמחים אותם ואם שני אנשים רבים אנו עושים ביניהם שלום.

לר"ע מתריעים על שידפון וירקון בכל שהוא, ועל ארבה וחסיל גם אם נראה בא"י כנף אחד יתריעו.

על חיה רעה משולחת מתריעים ואם אינה משולחת לא מתריעים, נראית בעיר היא משולחת, ובשדה אינה משולחת, ביום היא משולחת ובלילה אינה משולחת, אם ראתה ב' בני אדם והיא רצה אחריהם היא משולחת, ואם היא נחבאתי מהם אינה משולחת, טרפה ב' בני אדם ואכלה אחד היא משולחת ואם אכלה את שניהם אינה משולחת, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה היא משולחת, ולכאורה קשה שבתחיל כתוב שבעיר היא משולחת משמע בין ביום בין בלילה, ואח"כ כתוב שבלילה אינה משולחת, ויש לבאר שבעיר רק ביום היא משולחת ובלילה לא, ובשדה גם ביום אינה משולחת, ומה שכתוב אח"כ רצה אחר ב' אנשים היא משולחת משמע שאם עמדה אינה משולחת, ואח"כ כתוב שאם נחבאה אינה משולחת משמע שאם עמדה היא משולחת, יש לבאר שאם היא סמוך לאגם קוצים אינה משולחת, אך עמדה כשאינה סמוכה לאגם היא משולחת, מה שכתוב שאכלה שניהם אינה משולחת, וקשה שזה לא פחות מרצה, ורב פפא מבאר שבאגם רק באכלה היא משולחת, ולא ברצה, ומה שכתוב נטלה תינוק מעריסה היא משולחת, ואמר רב פפא שהחידוש הוא שאפילו זה כוך ציידים שאינו קבוע נקראת משולחת.

שנו בברייתא שחרב בעיר הוא אפילו של שלום שהרי כשפרעה נכה עבר בארץ זה היה חרב של שלום, ובכ"ז נכשל בה יאשיהו, **עמוד ב** שכתוב **וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי, ואלוקים אמר לכהלני חדל לך מאלוהים אשר עמי ואל ישחיתך**, ורב אמר שזה ע"ז, ואמר יאשיהו שכיון שהוא בוטח בע"ז אוכל לו, וכתוב **ויורו המורים אל המלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החלתי מאד**, ורב מבאר שעשו את גופו ככברה, ור' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן אמר שיאשיהו נענש שלא נמלך בימיהו, והוא דרש את הפסוק **וחרב לא תעבור בארצכם**, ושאינה של שלום זה כבר רואים מונתתי **שלום בארץ**, אלא הכוונה אפילו חרב של שלום, ויאשיהו לא ידע שדרורו אינו יפה, וכשמת יאשיהו ראה ירמיהו ששפתיו מרחשות, אמר שמא הוא אומר דבר שאינו הגון מחמת צערו, ושמע שהצדיק הדין ואמר, **צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי**, ופתח עליו ירמיהו **רוח אפינו משיח ה'.**

שיעור שדפון כמלא פי תנור, והסתפקו אם הכוונה לתבואה או פת, ויש לדייק שכתוב כמלא פי תנור, ויש להסתפק אם ככיסוי התנור או כשורת פת שמסובבת פי התנור, ונשאר בתיקו.

עולא אמר בשם ר"ש בן יהוצדק שהיה מעשה שזאבים בלעו ב' תינוקות ויצאו מבית הרעי, וחכמים טיהרו את הבשר וטימאו את העצמות.

שנו בברייתא שעיר שהוקפה נכרים או נהר, או ספינה שנטרפה בים, וכן יחיד שנדרף מפני נכרים או לסטים או רוח רעה, ויחיד רשאי לסגף עצמו בתענית על כל הדברים, ולר' יוסי אינו רשאי שמא יצטרך לבריות ולא ירחמו עליו, ורב אמר שטעמו של ר' יוסי מהפסוק **ויהי האדם לנפש חיה** שנשמה שנתתי בך התייך.

לדעת שמעון התימני מתריעים על דבר ולא הודו לו חכמים, והסתפקו אם חלקו עליו רק בשבת או גם בחול, ויש להוכיח ששנינו בברייתא שמתריעים על הדבר בשבת וכ"ש בחול, ור' חנן בר פיטוס אמר בשם ר"ע שלא מתריעים כלל על הדבר.

לא מתפללים על רוב גשמים, ואמר ר' יוחנן שלא מתפללים על רוב טובה, שכתוב **והריקותי לכם ברכה עד בלי די** וביאר רמי בר חמא עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, ורמי בר חמא אמר שבגולה מתריעים על רוב גשמים, וכן שנו בברייתא, ששנה שגשמה רבים שלחו לאנשי משמר שיתפללו על אנשי גולה שבתיהם לא יעשו קבריהם, ושאלו את ר"א מה שיעור ריבוי הגשמים שיתפללו שלא ירדו, אמר ר"א שזה כשאדם עומד בשן סלע ששמו קרן אפל ומשכשך רגליו במים, ויש ברייתא שזה בכדי שישכשך ידו, ויש לבאר שהכוונה כשיכול ברגליו כידיו, רבה בר חנה אמר שראה את אותה קרן אפל וכשהישמעאלי רוכב על גמלו עם רומחו בידו הוא נראה כתולעת ביחס אליה.

שנו בברייתא על הפסוק **ונתתי גשמיכם בעתם** לא שכורה יותר מדאי ולא צמאה, אלא בינונית, כיון שגשמים מרובים מטשטשים את הקרקע והיא לא מוציאה פירות.